

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Юфыгуабэмэ аналэ атырагыэтыгъ

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат видеозэпхыныгъэм иамалкIэ чIыплэхэм яIэшхъэтетхэр игъусэхэу медицинэ страхованием, цIыфхэм Ioф зымышIэу ахэтхэм япчъагъэ къыкIегъэчыгъэным, фэтэрыбэу зэхэт унэхэр игъэклотыгъэу гъэцэкIажьыгъэнхэм ипрограммэ пхырыгъэным, сабIы ибэхэм псэуплэ ягъэгъотыгъэным ыкIи нэмыкIхэм атегушылагъэх.

Адывгэ Республикэм ы Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковар, министр ствэхэу псауныгэм икьэухуэмэн, экономикэм ыкыл псэолэшшыным ялофыгьохэм афэгьэзагэхэм ялыкдохэр, унэ-коммунальнэ хьызмэтым изэхьыкыныгэхэмкклэ фондым иоператор, медицинэ ухуымэнымкклэ фондым ипашэхэр, лофшлэнымкклэ кьэралыгьо инспекцием иллыкдохэр зэлуклэм илофшлэн хэлэжьагьэх.

Наталья Широковам кызыз-
риуагъэмклэ, страхованием
ыльэныкьоклэ зэхэфын лофы-
гьохэр зэрэхагъэх Премьер-
министрэм пшэарылъ кызэра-
фишыгъэм тетэу. лоф ашлэныр
аныбжьыклэ кьатефэу, страхо-
вать ашыгъэхэу, ау лоф зымы-
шлэрэ нэбгырэ мин 130-рэ
Адъегим шэпсэу. Ахэр: студент-
хэр, колледжхэм ачлэхэр, зи-
сэбийхэр зылыгъ бзылфыгъэхэу
лоф зымышлэхэрэр, сэкатынгъэ
зилэхэр ыклэ нэмыкълэр.

Кызыралауагэмклэ, лоф зымышлэр е лоф зышлэхэу, ау лофшлэнымклэ ястатус кэзыушыхыатырэ тхыл зымылэхэм сомэ миллион 300-м еху страховой тынэу апэлауагыхэ.

— Гэвцэкзэко хабзэм ифедеральнэ ыкы ишюлпыр кыулыкхуэхэм ямызакъоу, чыплэзыгъэлорышлэжыным икыулыкхуэхэм анэсыжхэу лортхэбзэ гъэнэфагэхэр зэрахьанхэ фæе. Пстæуми апэу ащ кыхиубытэхэр цыфхэм хэбзэлаххэу чыплэ бюджетхэм агъаклорэм ыгъэгумэклын фæхэр ары, — кы-

хигъэщыгъ Къумпыл Мурат.

Адугэ Республикэм псауныгэм икьэхумэнкӀэ и Министерствэ кыггэхъазырыггэ тхыггэм нафэ кыызеришлыггэмкӀэ, loф зымышӀхэрэм аплухэрэ страховой тынхэр илӀэс кӀэс нахьыбэ мэхьух. Кызэ-тынэкыггэ илӀэсым ар сомэ миллиард 1,6-рэм хьуштыггэмэ, мы илӀэсым — сомэ миллиард 1,8-рэм нэсышт.

Чыплэ зыгэлорышлэжыным
икулыкьухэм пшээрыл афа-
шыг лфшлэным епхыгээ за-
фыщытыклэхэм, тхыл гьэпсы-
ным, шьэфэу лэжыпклэ зы-
схатыхэрэм, урыпсэунымклэ
аных ахьщэ маклэу агьэнэ-
фагьэм кышыкьлэу зытыхэрэм
якьыхэгъшын, страховоу тын-
хэр кызытефэхэрэм игьом ара-
тыным анализ атырагъэтыным
яшыпкьэу дэлэжьэнхэу. лфш-
лэныр езгьэжыгьэклэ фермер-
хэм япрограммэ тегьэлсыхьа-
гьэу фермер хьызмэтшлалэхэм
япахэхэм лфшлэлэ чыплэхэр
нахьыгъу зэхачэнхэу игьо афа-
лээгьугь.

Фэтэрыбэу зэхэт унэхэм
ягэцэклэжын пае ахьщэу аты-
рэм зынэхсхэм, анань маклэу
ыкли ананыхьбэу зыщатырэ чы-
плэхэр кыхагэжыгыгэх. Джэ-
джэ районым — проценти 9,
Адыгкбалэ — процент 31-рэ.
Анахькбалэ зыщатырэр кялэу
Мыкьуапэ — процент 41-м
нэсыгь. Премьер-министрэм
муниципальнэ образованиехэм
ягьсэхэм анагэ тырагыгэдзгэ
кэзар жьугэм иамалхэр кызг-
фагэфедэхэзэ фэтэрыбэу зэхэт

унэхэм ягъэцэкIэжьи́н епхыгъэ
зэхэфын Iофтхьабзэхэм нахь
зарагъэушъомбгъун зэрэфаем.

— Мы илгэсым республикэм фэтэрыбэу зэхэт унэ 61-рэ шагъэцкэлжыын фæе. Адыгем и Лышхъэу Тхакулычынэ Аслъан а лофыр зэрэклорэм ренэу ыналэ тырегъэты. Министрэхэм я Кабинет игъэклотыгъэ зэхэсыгъоу илагъэм ащ фэдэ унэхэм ягъэцкэлжыын илофыгъо яштыпкъэу шытегушылагъэх. Чыплэгхэм цыф жуугъэхэм зэлуклэгъухэр ащадашын, унэхэм ягъэцкэлжыын пэлухъашт ахъщэр игъом амытмэ зэрэмышъуштыр агурагъэлон фæе. Ау хужьыныхагъэу а унашъэр зыукъохэрэм яфэшошэ loftхъабзэхэр адызэрамышъэхт хъуыцтæ, — къыклигъэтхыгъ Къумпыл Мурат.

Клэццыцкілы ібэхэм псэуплэ
ягэгытыгэным иофыгыо Ады-
геим гьэцэклагэ зэрэцыху-
рэм шьхьафэу теуцылагэх.
Чэзыум псэуэмкн нэбгырэ 700
хэт. Мы ильэсым нэбгырэ
455-мэ унэ кьаратыным ифи-
тыныгьэ ял. Районхэм клэц-
цыцкы ибэу ащыпсэухэрэм
ипчхьагэкн, псэуплэ квадрат
метрэ пэлчэ уасэу илэмкн
ялофхэр зэтэкых.

Къумпыл Мурат муниципальнэ образованиехэм япашэхэм къяджагъ чыплэхэм псэулэхэр ащызышлыхэрэм а лофыгьомкӕ ӕгъэкӕлотыгъуу зэдӕгуысылӕгъуэр адашлынху. Ащ пае плӕлӕ клӕклым къыклоцӕ клӕлӕцыкӕу ибӕхэр зычӕсышт унӕхэр къӕцӕфыгъэнхэмкӕ (шыгъэнхэмкӕ) аукционхэр зӕхашӕнхӕ, инфраструктурӕ зилӕ чыплӕхэм чыгу ӕлаххэр къащчыфахгъӕ-кӕлынхӕ, проектхэр къырахы-плӕнхӕ фӕе. Мы лофыгьом из-шохынкӕ унӕу цыфхэр зычӕмысыжыххэр къафӕцӕфыгъэнхӕ, фӕтӕр заулӕу зӕхӕт коттедж унӕху чыгу зыплӕулхэр аф-шыхгъэнхӕ фӕе.

Зэлүклэм икләухым ермэлык-
хэр гъэпсэфыгъо мафэм зэ-
рэзэхашэштхэм тегушылагъэх.

Тарихъыр зыпхырыщыгъэ фестиваль

**Этнофестивалым фэгъэхьыгъэ тхыгъэхэр
я 4 — 5-рэ нэклубгъохэм арыт.**

Адыгэ Республикэм и Лышъхьэ и Указ

**Щытхъуцӕу «Адыгӕ Республикӕм
изаслуженнӕ юрист» зыфиорӕр
Б. С. Эбзеевым фӕгъшӕшӕгъӕным ехыллагъ**

Хэбзэгьэуцугьэм игьэпытэнкӀэ гьэхьагьэу илэхэм апае шьт-хьуцӀэу «**АдӀыг Республикаэм изаслуженнэ юрист**» зыфилорэр **Эбзеев Борис Сафар ыкӀом** — юридическэ шӀэныгьэхэмкӀэ докторым, профессорым, Урысы Федерацием хэдзынхэмкӀэ и Гупчэ комиссиэ хэтым фӀэгьэшӀошӀэгэнэу.

**Адыгэ Республикэм и Лышхъхъу
ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан**

къ. Мыекъяупэ,
мэзаем и 24-рэ, 2015-рэ илъэс
N 21

Адыгеим и Премьер-министрэ цыфхэр ригъэблэгъагъэх

Джэджэ ыкiл Красногвардейскэ районхэм яадминистрациехэм япашэхэм яприемнэхэр кыызфиггэфедехэзэ, Адыгеим и Премьер-министрэу Къумплыл Мурат цыфхэм видеозэпхыныггэ шыкiлэм тетэу зэлулэггэу адырилаггэ. Муниципальнэ образованиехэмрэ къоджэ псэулэхэмрэ япашэхэм loфыггэу кызуцухэрэм атетэу Премьер-министрэм унашъохэр афишлыггэх.

Иэзэгүү үүцхэр зэрэлэхлахьэхэрэм, фермерхүү лошлэныр
езгъэжьэгьаклэхэм лэпылэгүү зерафэхүүхэрэм, чыгумклэ зэнэ-
кьокьухүү кьахэтэджэхэрэм, кэлэцкыкьлэхэм ыгыплэхэм
чпылэ ащягъэгъотыгъэным, сабыл ибэхэр зыплунэу зыштэхэрэм
тхылхэр агъэхъазырынхэмклэ кьиныгъоу зууталлэхэрэм,
мылькүү лэпылэгүү ятыгъэным ыкли нэмыкл лоугъэхохэм яп-
хыгъүү унашъохэр зэлыкьлэгүүм илэхъан аштагъэх.

Сабий ибэхэм зычлэсын унэ ятыгызым программэ тетэу джыри чэзыур зынэмысыгыэ студенткэм фэтэрыпклэр фатынэу унашэ ашыгы. Псэуплэхэм ащыц горэм исберкассэ нахь тэрээу иофшлэн зэхэжэгэнымыклэ лэпылэгү афэхүнэу Премьер-министрэм ыгызгүгагэх.

Районхэм япачэхэм гуцылэгүү зафэхүүм, цыфхэм ялофыгхэм нахь куоу зацагхэгозэнүү ыкыл хэкыплэхэр кьафэгьотынхүү Күүмпыл Мурат арывагь.

Ушэтым фагъэхъазырых

Гурыт еджапэр къэзыухы-
рэ ныбжьыкӀэхэр зыкӀ кӀэра-
лыгбо ушэтыным агукӀэ фа-
гъэхъазырынхэм фӀшӀ Адыгеим
лофтхъэбзэ зэфӀэшхьафхэр цы-
зэхашӀх.

Сыд фэдэ шлэныггээ ныбжык-
клэм лэкэлъми имынэлосэ еджа-
плэм зыщиушэты зыхьуклэ, клэ-
лэггаджу ымышлэхэрэр зилгэ-
гьуклэ ыгуклэ мащтэ. Ащ кыхэхэ-
кыкыкэ ишлэныггэхэр икху фэ-
дизеу кымыгылэггэшошху бэрэ
мэху. Еджаплэр кээзыухэрэ

ныбжыкIэхэм loф зэрадашIэ-
щтым ишIуагъэ къэкIонэу зэ-
хэщакIохэм алытэ. Нэбгырэ
пэпчъ мыщ фэдэ IэпыIэгъу рагъэ-
гъотын алъэкIышт, ащ нэмыкIэу
зыкI къэралыгъо ушэтыным
фэгъэхыгъэу упчIэхэр зилэхэр
зыеон алъэкIышт телефоныр
республикэм шагъэпсыгъ.

2015-рэ ильэсым еджапір кээзыхуырэ нэбгырэ мини 2 фэдизмэ зык! кээралыгьо ушэ-тыныр атышт. Зипсауныгэклэ адрэ клэлээджаклохэм аклэ-

мыхьэрэ ныбжыкIи 8-ми за-
ушэтынэу агъэнафэ.

Шыпкыгаъэ хэлъэу ушэты-
ныр республикэм зэрэщыкlo-
штым аналэ лъэшэу тет. Ац
кыхыхкыклэ пунктхэм япчъагэ
нах макI ашлгъ. Адыгеим
экэлэмI ушэтынхэр чыплI 10-мэ
ащызэхашэстх. Ахэр экIэ
шапхъэхэм кызырэдальытэу
зэтырагъэпсыхъэх, джа охъ-
тэ дэдэм видеокIэ алпыпплъэ-
хэзэ ушэтынхэр kлоштх.

(Тикорр.).

ТИЗЭДЭГУЩЫНЭГЪУХЭР

Чыдагъэм ыуасэ кызырелыхыгъэм, производствэм кызырэхыклагъэм, Украинэм, Ізкыб къралхэм бэнэныгъэу Урысыем кырашылагъэм ыкы нэмыкхэм апкы кыкылау кризисым икырыкылау тыхэхьагъ, къралыгъом ыкы цыфхэм ящылакыла нахъ кын кэхьугъ. Ахэр лъапсэ фэхьухэзэ, Іофшлэн зимылэхэм япчъагъэ хэхьощтэу бэмэ кыало. Тиреспубликэ Іофхэр зэрэхьыгъэпсыгъэхэр, тапэкылау тызэжэн тлъэкыштхэр зэдгъашлэ тшлоигъоу Адыгэ Республикэм цыфхэм Іофшлэн ягъэгъотыгъэнымкыла икъралыгъо кыулыкыу и Гъэлорышлэлэ ипащэу Галина Цыганковам упчылэ заулэкыла зыфэдгъэзагъ. Ащ тиупчлэхэм къраритыжыгъэ джэуапхэм гъэзетеджэхэр ащытэгъэгъуазэх.

Бгъуитыу мылкыу зэхэлхьэ шыкылау тетэу ар кыатлупщы. Федеральнэ гупчэм процент 95-р кыеты, республикэ бюджетым проценти 5 хегъэхьожьы. Адыгеим Іофшлэнымкыла ибэдзэршыплэ Іофхэр кыины кышыгыгъу хэ зыхьукыла гъэтэрэзыжыын амалхэр кызытыхэрэ гъэлорышлэн унашъохэр итхьухьаштх. — Ыпшъэкыла кышыгылауагъэхэм сыда кыахэб-

хэр кызылауыгъэнхэм тегъэпсыкыгъэ программэ зэрэтилар. Ащ хэлэжьэрэ хызымэтшлэлэ хэм сэкъатныгъэ зилэхэм апае Іофшлэлэ чыплэхэр зэрагъэхьазырыгъэхэм кытыгъэ хьарджыр афызэкылауагъэхьожьы. Зыл Іофшлэлэ чыплэм пае яттырэр апэрэ лъэхъаным сомэ мин 69,3-рэ хьуштыгъ, нэужым сомэ мини 100-м нагъэсыгъагъ.

— Цыфхэм Іофшлэн ягъэгъотыгъэнымкыла республикэм икъралыгъо кыулыкыу Іофшлэн мылкыу пэлуыгъэхьагъэныр сыдэуштэу зэхэцагъа?

— Апэрэ лъэхъаным федеральнэ гупчэм кытылупщырэ мылкыуымкыла тилофшлэн зэхатщэщыгъ. Федеральнэ гупчэм ифитыныгъэхэм ащыщхэр субъектхэм ятыжыгъэнхэр зырагъэжьэ лъэхъаным иапэрэ палыи федеральнэ гупчэм кытылупщырэ мылкыу ары тилофшлэн изэхэщэн пэлуыгъэхьащыгъэр. Ау 2011-рэ илъэсым кышыублагъэу тикылыкыу илыгынын ыкы чаныгъэ зыхэлэ программэхэр гъэцэкылажыгъэнхэм апэрэ

Бэшхо хэмыхъонкыи мэхъу

— 2008-рэ илъэсым дунэ экономикэ кризисыр кызыежьэм цыфхэм Іофшлэн ягъэгъотыгъэным изытет лъыплъэгъэныр ежъугъэжьэагъ. А лъэхъаным Іофшлэн зимылэхэм япчъагъэ тиреспубликэ лъэаплэу щырилар процент заулэм нэсыщтыгъ. Бэмышлэу кытылупщыгъэзэсыгъэ аужырэ кърбар кыкылым кышылоштыгъ Іофшлэн зимылэхэм япчъагъэ республикэм лъэаплэу щырилар процент 1,2-м нэсэу кызырелыхыгъэр. Ар Іофшлэгъэ дэгъоу пльытэн пльэкышт. О узэрэплъырымкыла, сыда ащ лъапсэ фэхьугъэр?

— Аужырэ илъэсхэм республикэм Іофшлэнымкыла ибэдзэршыплэ Іофхэр щыгъэтэрэзыгъэнхэм ехьыллэгъэ программэхэр зэпыу имылэу дгъэцэкылажыгъэх. Программэхэм агъэ-нэфэрэ Іофыгъохэу республикэм шызетхьагъэхэр ары Іофшлэн зимылэхэм япчъагъэ кыгъэлыгъэным лъапсэ фэхьугъэхэр. Джащ фэдэу Іофшлэнымкыла республикэм ибэдзэршыплэ илпльыр-стырыгъэм кышыгыгъэ-кыгъэным епхыгъэ Іофыгъохэр зыгъэнэфэхэрэ ведомствэ программэ илъэс къэс зэхэтэгъэуо ыкы тэгъэцэкылажы. Непэ Урысыем Іофшлэн зимылэхэм япчъагъэ лъэаплэу щырилар процент 1,1-рэ, тэ ащ тьылылэсыгъэгоп. Арэу щытми, мы Іофшлэн кыунапкъэу тштагъэр ыпэрэ илъэсхэм бэкыла анахъ дэгъу.

— Кыблэ федеральнэ шьолырым хэхьэрэ субъектхэм ябгъэпшэн

Астрахань хэкум — процент 1,1-рэ, Краснодар краимрэ Ростов хэкумрэ — процент 0,7-рэ. Кымэфэ олимпиадэм зыфигъэхьазырэ Краснодар краим инвестицихэр лъэшэу ыгъэфедатгъэх, Ростов хэкум футболымкыла чемпионатым зыфегъэхьазыры ыкы ащ ишъагъэ кыэкыла. Ащ имызагъоу, ахэм яинфраструктурэ бэкыла нахъ ин. Гупчэм кыкылырэр зэрэхэтэу, ахэм инвестицихэр бэу агъэфедэх. Арышъ, тэц нахъ инэу ахэм хэхьоныгъэхэр ашынхэ алыэкыла.

— Іофшлэн зимылэхэм япчъагъэ Урысыем инэу щыхэхьощтэу зылохэрэр

кызырэгъэлъагъорэмкыла, Іофшлэлэхэм кылауагъэкылынхэм ищынагъо кышыуытэхэрэр зэкыламыкыла нэгъырэ 200-м ехъу. Нахьыбэмкыла Іофыгъохыныр зыщэгъэнэфатгъэхэр бюджетым епхыгъэ учрежденихэр ары. Шыпкыла, Іофшлэн зимылэхэм япчъагъэ хэмыхъо тшлоигъу. Ауми, зыгорэкыла ащ тетэу хъумэ, непэ ехъулэу федеральнэ бюджетым кыхэхьырэ мылкыуо миллиони 100 кытытыштэу агъэнэфатгъ, Кылауагъэкылахэрэм пособиехэр, пенсиехэр, социальнэ Іопылауыгъэхэр ятыгъэнхэм ар пэлуыащт. Ащ нэмыкылау, цыфхэм Іофшлэн ягъэгъотыгъэным тельытэгъэ ча-

гъэхьожьы пшлоигъор, гъэзетеджэхэм ашлэн фаеу пльытэрэр?

— Гъэзетеджэхэм язгъашлэ сшлоигъу программалэу зэхэ-

«Гъэзетеджэхэм язгъашлэ сшлоигъу программалэу зэхэдгъэуоштым ыкы кыэтыушыхьатыжыщтым республикэм щыпсэухэрэр зыхэдгъэлажьэхэ тшлоигъо Іофыгъуакылахэр зэрэхэтхэр. Зыфаслорэр социальнэ бизнесыр ары. Ащ хэдгъэлажьэхэ тшлоигъу илъэс 22-м кышыублагъэу 30-м нэс зыныбжэ предпринимательхэу алыэ теуцауагъэхэр».

Ізкыб хэгъэу экспертхэм ахэтых. Адыгеимкыла а Іофыр сыдэу хъун ылыэкыштыгъ?

— Гупчэм щашырэ прогнозхэм кызырэгъэнафэрэмкыла, Іофшлэн зимылэхэм япчъагъэ Урысыем миллион 17-м щы-

ныгъэ зыхэлэ программэхэр, Іофшлэнымкыла бэдзэршыплэм кызышыкылауычлэхэрэ сэнэхьатхэр ягъэгъотыгъэнхэм фэшл егъэджэгъэнхэр зэрэдыхэтэу, Адыгеим щыгъэцэкылажыгъэнхэм фэшл республикэ бюджетым сомэ миллион 20 кышыдалытагъ. Урысыем и Правительствэ ышыгъэ унашъоу номерэу 35-рэр зытетым зэригъэнафэрэм тегъэпсыкылауыгъэу Іофшлэнымкыла бэдзэршыплэм илпльыр-стырыгъэр нахъ макыла шыгъэным тельытэгъэ программэ тэгъэхьазыры. Урысыем Федерацием Іофшлэнымкыла ыкы социальнэ хэхьоныгъэмкыла и Министерствэ ыгъэхьазырэ методикэм мы лъэхъаным тежэ. Типрограммэ зэхэдгъэуоштым фэшл рабочэ купыр зыхэлпъэшт Іофыгъохэр дгъэхьазырыгъэх. Ащ ыгъэнэфэрэ гухэлхэр гъэцэкылажыгъэнхэм пэлуыащт мылкыу федеральнэ гупчэм кытитыным тыщгъугъы.

дгъэуоштым ыкы кыэтыушыхьатыжыщтым республикэм щыпсэухэрэр зыхэдгъэлажьэхэ тшлоигъо Іофыгъуакылахэр зэрэхэтхэр. Зыфаслорэр социальнэ бизнесыр ары. Ащ хэдгъэлажьэхэ тшлоигъу илъэс 22-м кышыублагъэу 30-м нэс зыныбжэ предпринимательхэу алыэ теуцауагъэхэр. Грантхэр зыщытхэтхэ зэнэкьокыоу зэхэтщэщтым ясоциальнэ проектхэмкыла ахэр хэдгъэлажьэхэ тшлоигъу. Проект дэгъухэр кызыгъэ-лыагъохэрэм грантэу сомэ мин 300 яттын тлъэкыштэу гъэпсыгъэшт. Ищыкылауыгъэу тлытэрэ Іофыгъохэр тэ дгъэнэфэгъэхэх, ау федеральнэ гупчэм бюджет мылкыу кызыритылупщыт шыкылау ыгъэнэфатгъэгопышъ, программэр едгъажьэрэп, сэгугъэ мэлылфэгъуым икыхьагъухэм адэжэ ащ Іофшлэн ыублэнкыла.

Къэлэгъэн фае сэкъатныгъэ зилэхэм апае Іофшлэлэ чыплэ-

лукъэрэ мылкыу республикэ бюджетым кыхьагъэлау аублагъ. Ау программэ пстэухэри бгъуитыу мылкыу зэхэлхьэ шыкылау тетэу тэгъэцэкылажыкы.

— Тхьамэфэ тельытэ упльэкылуныр джыри лышыгъэагъагъа?

— Іофшлэлэхэм кылауагъэ-кыгъэм, кылауагъэкылынхэу зыкылауыгъэм, Іофшлэн зимылэхэу учетым хагъэуцауагъэхэм япчъагъэ, плэлэ гъэнэфатгъэ-кылауычлэхэр Іофшлэлэхэм зэрагъэнэфатгъэм, мэфэ Іофшлэгъу плэлэ имыкыу зэрэтэхьагъэхэм яхьыллэгъэ кърбархэр тхьамэфэ къэс тэуыгъох, зэфэхьысыжыхэр тэшых. Ащ нэмыкылау, Украинэм кыкылажыгъэхэм Іофшлэн кызырафатгъотыгъэм ехьыллэгъэ кърбархэр мазэ къэс тлогыгъоу тэуыгъох.

— Іоф шышлэ зышлоигъо пенсионерхэми зыкышыуафэгъэзэн алыэкыштыгъ?

— Постэуми афэдэу ахэри Іофшлэн лыхьухэрэм ячэзыу хэтэгъэуош, бэдзэршыплэм кызышыкылауычлэхэрэ сэнэхьатхэр зэрагъэгъоты е ясэнэхьаткыла икырыкылау еджэжы зышлоигъохэр ыпкыла афэттызэ еджа-кыла тэгъа-кыла. Ау ахэр адрэ чэзыу хэтхэм зэрафэмыдэхэр пособие яттынэу зэрэщымытыр ары нылэп.

— Тхьауегъэпсэу уахьтэ кыхьэбгъэкыла тиупчлэхэм джэуап кызырэптыжыгъэмкыла.

— Сэри гъэзетым сыфэраз тилофшлэн епхыгъэ лъэныкыохэр цыфхэм зэралыгъэзэсырэмкыла.

Дэгущылагъэр СЭХЪУТЭ Нурбий.

«Аужырэ илъэсхэм республикэм Іофшлэнымкыла ибэдзэршыплэ Іофхэр щыгъэтэрэзыгъэнхэм ехьыллэгъэ программэхэр зэпыу имылэу дгъэцэкылажыгъэх. Программэхэм агъэнэфэрэ Іофыгъохэу республикэм шызетхьагъэхэр ары Іофшлэн зимылэхэм япчъагъэ кыгъэлыгъэным лъапсэ фэхьугъэхэр».

хъумэ, тиреспубликэ мы Іофымкыла сыд фэдэ уасэ фэшлэн пльэкыштыгъ?

— Іофшлэн зимылэхэм япчъагъэ Къалмыкэ Республикэм лъэаплэу щырилар процент 1,6-рэ,

нэсын ылыэкышт. Мы лъэхъаным Іофшлэн зимылэхэм япчъагъэ тиреспубликэ сезон зыпкымытыныгъэ нэшанэ щыри. Цыфхэм Іофшлэн язытыхэрэм кытылауагъэзэсырэ кърбархэм

Мэзаем и 22-м Мыекъопэ районым ит псэупэу Дахьо дэжэ этнографическэ фестивалэу «Лэгъо-Накъ. Адыгеим шыпсэурэ лъэпкъхэм агъэлапхэрэр» зыфиорэр щыкӀуагъ. Ижырэ лъэхъаным кышцегъэ-жъагъэу адыгэхэм шэн-хэбзэ дахэу ахэлхэр хъакӀэхэм къарагъэлъэгъугъэх. Къыхэгъэ-щыгъэн фæе мышц фэдэ этнографическэ фестивалъ Адыгеим апэрэу зэрэщызэхашагъэр.

лофтхъабзэм кӀэщакӀо фэхъу-гъэхэр «Школа социального предпринимательства» зыфи-лорэм иресурснэ егъэджен-деловой гупчэ ипашэу Светлана Новиковар, купэу «КреАктив», Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым икупэу Енастус, ащ иупчӀэжъэгъоу, предпринимателэу Ольга Ивановар. Іэпылэгъу къафэхъугъэх Адыгэ Республикэм зеклоном-рэ зыгъэпсэфыпӀэхэмрэкӀэ и Комитет, АР-м мэкъу-мэщымкӀэ и Министерствэ, муниципальнэ гъэпсыкӀэ зилэ «Мыекъопэ рай-оныр», АР-м и Лъэлкъ театрэ, кӀэлэцӀыкӀу къэщӀокӀо купэу «Зэрдах», нэмыкӀхэри.

ИжыкӀэ адыгэхэр зыщыпсэу-щтыгъэ чыпӀэм мы мафэм адыгэ мэкъамэр щыжъынчыгъ.

ашкӀэ лыхъужьныгъэу ахэлхэр къагъэлапхэрэу. Шым тесэу гъогу гъунэм тель мыжъошхом дэклоен зылӀэкӀыщтыр агъэунэ-фынэу зэнэкъокъу ашыгъ. Ау ар бэмэ къадэхъугъэп, ныб-жыкӀлаби къефэхыгъ. Дэклоен зылӀэкӀыгъэр зы шыу закъу, ащ палор кызызыщехым, шхъацыр кычӀэтэкъугъ. Лы-блэнабэмэ къадэмыхъугъэр зыфызэшӀокӀыгъэ пшъашъэм ыцӀэкӀэ — «Пшъашъэм имы-жъокӀэ» еджэгъагъэх.

Пстэуми зыпашӀэрэ Лэгъо-Накъэ Адыгэ Республикэм икыблэ лъэныкӀокӀэ щы. Метрэ мини 2-м ехъу ильэагъ. Мыщ ижыкӀэ адыгэхэм ябы-лымхэр щалыгъыщтыгъэх. Къу-шхъэхъу гъогоу Лэгъо-Накъэ екӀуалӀэщтыгъэхэм ащыщхэр

ЛӀэшӀэгъухэр маклох, адыгэхэм кызыранэкӀыгъэ охтэ кыинхэр, гушӀуагъохэр тарихым хэхъа-гъэх. Непэ ахэр икӀу фэди-зэу кӀэзылӀотэжъынэу кыитхэ-тыр макӀэми, чыгум, мыжъо-хэм, псыхъоу чъэхэрэм тари-хъыр ащыпхырыщыгъ. Къэбар гъэшӀэгъонхэри апылтых.

Къушхъэм укӀо зыхъукӀэ гъогум тель мыжъо иным не-пэрэ мафэм «КазачекӀэ» еджэх. Ау зекӀэми ашӀэрэп ащ тарихъу пылтыр. «Черкес мы-жъокӀэ» ащ ыпӀэкӀэ еджэщты-гъэх. Мы чыгум ижыкӀэ исы-гъэ адыгэхэм зэнэкъокъу гъэ-шӀэгъонхэр зэхашэнэу якӀэсагъ,

кызыэтенагъэу джыри щыӀэх.

Къушхъэм ыцӀэ кызыхэ-кӀынэу хъугъэм ехыпӀагъэу адыгэхэм ижыкӀэ хышъэ гъэ-шӀэгъон ахэлъэу кырэкӀо.

Лэгъо-Накъэ цӀитӀоу зэхэт. Лагъо — кӀалэм ыцӀ, Накъэ — пшъэшъацӀэ. НыбжыкӀи-тӀур шӀу зэрэлъэгъугъэх, ау ахэм янасып гъогу пшъашъэм ятэ кытеуцагъ. Ар баигъэти мылӀку зимылэ кӀэлэ тхъамы-кӀэм ипшъашъэ рипэсыщты-гъэп. Мафэ горэм Лагъорэ Накъэрэ загъэбылти ашхъэ рахыжъэжыгъ, ау шӀэхэу къа-шӀэхэи ауж ихъагъэх. КъакӀэ-хъапэхэ зэхъум, нэбгыритӀуми

Тарихъыр

къушхъэ лъагэм зыкырадзы-хыжыгъ. Джарэуштэу ахэм ящӀӀэныгъэ ухыгъэ хъугъэ. Ащ ыуж ильэсишъэ пчъагъэхэр тешӀэжыгъэх. Ау нэбгыритӀум ацӀэ егъашӀэми цыфхэм ащы-мыгъупшэжъынэу къушхъэм епхыгъэу къэнэжыгъ.

МэкӀэ-макӀэу чӀэнагъэ хъурэ адыгэ шэн-хэбзэхэр зыгу къэз-гъэкӀыжы, тарихым нэлуасэ зыфэзышы зышӀоигъо пстэури мы мафэм фестивалым къе-клопӀагъэх. лофтхъабзэр адыгэ джэгукӀэ кызылауахыгъ. Нысэищ джэгур зэрэзэхэщэгъэн фаер цыфхэм агу къагъэкӀыжыгъ. Пшынаор апэ итэу нысэр пчэ-гум къырашагъ. Ижырэ ады-гэ шэн-хэбзэхэм адиштэу ащ ынэгъу ухъумагъэ, нысэготхэми шъошэ дахэхэр ащыгъых. Къы-зыхэхъэгъэ лъэпкыр шӀу ыпӀэ-гъунэу, ыгъэлъэпӀэнэу ІэшӀу-лӀушӀу лэкӀумэ нысэм тыратэ-къуагъ, сабый цыкӀоу джэгум къекӀлопӀагъэхэм ар къауӀоигъ.

Адыгэ лъэпкъ театрэм ило-фышӀэу Бэгъ Алкъэс джэгур зеришагъ. НыбжыкӀэу къекӀо-пӀагъэхэм адыгэ къэшьо зэфэ-шхъафхэр къашыгъэх. Анахь къэшьо дахэу адыгэхэм ялэхэм ащыщэу «Ислъамыери» мы фестивалым щытӀлӀэгъугъ. «Ис-лъамыем» икӀежъапӀэ хъугъэм лофтхъабзэм къекӀлопӀагъэхэр Алкъэс щигъэгъозагъэх. Адыгэ-хэм ныбджэгъуныгъэм мэхъа-нэшхо ратыщтыгъ. Хъари, кыни зекӀыгъухэу, Іэпылэгъу зэфэ-хъужыщтыгъэх. КызыралӀотэ-жыкӀэмкӀэ, кӀалэ горэм ишъэ-огъу унэгъо дахэ ышӀэным игъо къэсыгъэу ылыты, илӀакъо ны-сэ кыхишагъ. КъэшьуакӀэ зы-мышӀэрэ кӀэлэ ныбжыкӀэр хэ-кӀыпӀэ лыхъуштыгъэ, сыда пло-мэ шъэогъум иджэгъу кыщи-шыщт къашъор пстэуми ащы-мыгъупшэжъынэу фэагъ. Мафэ горэм джэгум зыфигъэхъазыр-зэ къушхъэм кӀон фаеу хъу-гъэ. Ащ кыщикӀухъэзэ уашъом зыдӀпӀыем, бгъэшхуитӀу щы-хъарзэу ыпӀэгъугъ. Ахэр зэрэ-быбырэ шыкӀэм ыналэ тыри-дзагъ. Атамэхэр Іэтыгъэу бгъэ-шхуитӀур зэфакӀоштыгъэх, зэфэгъэзагъэхэу зэбгъодӀкыжы-щтыгъэх, загъэчэрэгъуштыгъэ. Къашырэр ащ ыгъэшӀэгъуагъ, ар къашъом фигъэдагъ. Уашъом кыырихи, къэшьо гъэшӀэгъоныр кӀалэм чыгум кыхыгъ. Ныб-джэгъум иджэгъу ар кыщишы-жыгъ. А уахътэм щыублагъэу

ащ ыцӀэкӀэ мы къашъом «Ис-лъамыекӀэ» еджагъэх.

Адыгэхэм къэшьо дахэу ялэ-хэм зяпӀыхэ нэуж хъакӀэу лофтхъабзэм къекӀлопӀагъэхэр къэгъэлъэгъон гъэшӀэгъонхэм нэлуасэ афэхъугъэх. Николай Першиным къегъэтылӀэкӀыгъэ сурэтхэм ядэхагъэ нэр плэп-хы. Хысап шӀэныгъэу ІэкӀэлъ-хэр кызыфигъэфедзэ, ахэр илӀэуытыпӀэу мы картинэхэр

хъугъэ, ащ тыхэлэжъэнэу гу-хэлэ тшыгъэ. Шъом хэшӀы-кыгъэ пкыгъохэм анэмыкӀхэ-ри къэтцагъэх, — кыӀуагъ кружокым ипашэу Лыхъурэе Еленэ.

ДышъэкӀэ хэзыдыкӀырэ бзы-лфыгъэм илӀэлэсэнэгъэ пстэ-уми ашӀогъэшӀэгъоныгъ. Пэ-нэшъу Сафиет ильэс пчъагъэ хъугъэ мышц зыпылтыр. Шои-гъоныгъэ зилэхэм зекӀэми игуа-

ышыгъэхэу кытфилотагъ. Ильэ-си 10-м къехъугъ ыгукӀэ кы-хихыгъэ лофым ыуж Николай зитыр.

— Шъом хэшӀыкыгъэ пкы-гъо гъэшӀэгъонхэр зытшырэр ильэситф хъугъэ. Лъэпкъ куль-турэм и Гупчэу Адыгэкъалэ дэтым хэт тикружок бзылӀфы-гъэ 19 зекӀэмкӀи къекӀуалӀэ. БзылӀфыгипӀымэ ялӀшагъэ-хэр ары непэ кыыздэтцагъэ-хэр. Мы лофтхъабзэр зэрэщы-лӀэщтыр зызэхэтэхым тигуапэ

пэу ишӀэныгъэхэмкӀэ ар адэ-гошагъ.

Адыгэ лъэпкъ шхынхэм ялэ-шӀугъэ зэзыгъашӀэ зышӀоигъо-хэми ащ фэдэ амал ялагъ. Ти-нӀпӀэгъу кыыридзагъ тятэжъ пӀашъэхэр зыкӀэрысыгъэхэ Іэнэ лӀэкъуищым шхын зэмылӀэужы-гъохэр тетэу зэрэщытыгъэр. НэмыкӀ къэралыгъохэм къа-рыкыгъэ цыф лъэпкъ зэфэ-шхъафхэм ар ашӀогъэшӀэгъо-нэу къаплыхъагъ, сурэтхэр ты-рахыгъэх. ЩӀэлэмэ гъэжъэгъа-

ЗЫПХЫРЫЩЫГЪЭ ФЕСТИВАЛЬ

кIэм ымэ чыжьэу къауштыгъэ, ар зышхы зышлюигоу бэ акIэ-рыхьагъэр. Пэпкъаор, пластэм лы лыжьэ игъусэу, нэмыкI лъэпкъ шхыныгъохэри фестивалым къырахылагъэх.

Адыгэхэм зэряхабзэу, хьакIэхэм нэгущоу апэгъокIыгъэх. Кошхэблэ районымкIэ культурэм и ГъэорышланIэ ипашэу Хъурэе Рауф къызэрэтилуагъэмкIэ, ижырэ лъэпкъ шхыныгъохэр фестивалым къекло-лагъэхэм арагъэшынхэм фэшI къыздацагъэх. Ащ нэмыкIэу лъэпкъ ансамблэу «Мэкъам» зыфиорэм хэтхэри ягъусагъэх.

— Тигуапэу мы Iофтхьабзэм тыхэлажьэ. Ижырэ шэн-хэбзэ дахэу тилэхэр, хьакIэр зэрэдгъэлъапIэрэр, тинахыжьхэм шхъэкIэфэныгъэ зэря-тырэр нэрылэгъу афэтшыгъ. КъытэолIэрэ пстэуми тыгу афы-зэлухыгъэу тапэгъокIыгъ. Тикультурэ, тишэн-хабзэхэр чIэ-нагъэ мыхъухэу, къытIэхъухэрэ ныбжьыкIэхэм ашIэнэу тыфай. ЫпэкIи мыщ фэдэ зэ-хахъэхэр ашIыхэмэ шуагъэ къатынэу сэлъитэ, — къылуагъ Рауф.

ПсэупIэу Мезмай зыфиорэм къыкIыгъэ купым икIэгъэлъэгъон бэмэ ашлогъэшIэгъоныгъ. Лъэпкъ Iэшлагъэхэр зыщызэра-гъэшIэрэ еджапIэм щашыгъэ пкъыгъохэр фестивалым къа-хыгъэх. Илъэси 5-м къыщегъэжьагъэу 12-м нэс зыныбжь кIэлэцIыкIухэм хадыкIыгъэхэр, ащ нэмыкIэу пхэм хэбзыхыгъэ пкъыгъохэр къагъэлъэгъуа-гъэх.

Адыгэхэм агъэфедэрэ му-зыкальнэ Iэмэ-псымэхэр зы-шыхэрэри фестивалым къе-клоплагъэх. ПхъэкIычым ишын Дэгужые Салбий къызызIэ-кIигъэжьагъэр бэшлагъэ. ИкIэ-лэгъум къыщегъэжьагъэу ащ ыIэ пхэм екIу, щIэныгъэм-кIэ цIыфым къышхъэпэшт

пкъыгъо зэфэшхьафхэр хешы-кIых. Джащ фэдэу Мыекъуапэ къыкIыгъэ пшъэшэ IэпIасэм илэшлагъэхэр фестивалым къе-клоплагъэхэм ашлогъэшIэгъоныгъ. Блокнотхэр, паспортым ыкIы-шэо теплхъашушхэр ыкIи нэмыкIхэр ащ ешIых.

Iофтхьабзэм къыдыхэлъыта-гъэу АР-м мэку-мэщымкIэ и Министерствэ кIэщакIо зыфэ-хъугъэ ермэлыкIи зэхашагъ. ЦIыфым анахь ыгъэфедэрэ гъомылапхъэхэр къырахыла-гъэх. Тучанхэм, бэдзэрхэм зэ-ращашэрэ уасэм нахь пыутэу зэлухыгъэ Iахъэхэлъ обществэу «Джэджэ щэ заводым», пшъэ-дэкIыжьэу ыхьырымкIэ гъунэ-пкъэ гъэнэфагъэ зилэ общест-вэу «МамрыкIо дэгъэшI за-водым», нэмыкIэхэми къыдагъэ-кIыхэрэр ащагъ. Ащ нэмыкIэу адыгэ кIоэе зэфэшхьафхэр, шъоу лъэпкъ зэщымышхэр, мы-лэрысэхэр ермэлыкIым къы-ращэлагъэх.

Адыгэ Республикэм лъэпкъ зэфэшхьаф пчъагъэ непэрэ мафэм щэпсэу. Ахэм зэгурь-лоньгъэ, зыкIыныгъэ азыфагу ил, шхъэкIэфэныгъэ зэфашы. Къэлогъэн фае мы фести-валым адыгэ-хэм анэмыкIэу цIыф лъэпкъ зэфэшхьафхэбзэ зэрэщылагъэр. Ар тымыгъэшIэгъон тIэкIыгъэл, ахэм ащышхэм гушылэгъу тафэхъугъ.

Танзиля Ма-ляккэ псэупIэу Дахъо щэпсэу. Непэрэ фестива-лыр зэрэщылэ-штыр гъэзетым итэу зельэгъум, ишхъэгъусэ игу-сэу къэкIонэу гу-хэлъ ышIыгъ.

— Адыгэ Рес-публикэм тызы-щыпсэурэр бэ-шлагъэ, шэн-хэ-бзэ дахэу ахэлъ-хэр тинэрылэгъ-гъух. Адыгэ бла-

гъэхэри тилэ хъугъэх, зы уна-гъом фэдэу тызэгурьлоу тызэ-хэт. Нахь игъэкIотыгъэу адыгэ-хэм якультурэ зэдгъэлъэгъу-нэу тыкIэуагъ, — къылуагъ Танзиля.

Адыгэ лъэпкъым фэгъэхьы-гъэ фестивалыр зэрэщылэштыр зызэхыхым гъогу кIыхъэ къы-зэпачи Адыгеим къэкIуагъэхэ-ми талукIагъ. АдэмыкIо Ал-бэрт Черкесскэ къыкIыгъ.

— Зэфэшхьаф республикэ-хэм тащэпсэу нахь мышIэми, зэкIэми тыадыг. Мы фестива-лыр зэрэщылэштыр Интерне-тымкIэ зысэлъэгъум сигуапэ хъугъэ ыкIи семьдждэнджэу сиунагъо сигъусэу сыкIэуагъ. Адыгэ шъуашэ зыщыгъ ныб-жьыкIэу къытпэгъокIыгъэхэм гур къыдащэягъ. Мыщ фэдэ фестивалхэр тапэкIи зэхашэ-нэу сыфай, нахьыбэрэ тызэ-хэхъан фаеу къысщэхъу. Ти-шэн-хабзэхэр чIэтынэхэ хъу-штэп, къытIэхъухэрэ лIэужхэм ахэр ядгъэшIэнхэ фае.

Адыгэ къэралыгъо универси-

тетым илъэпкъ факультет иде-канэу ХьамырзэкIо Нуриет иунагъо игъусэу мы фестива-лым къеблэгъагъ. Адыгэ лъэпкъ нэшанэ зилэ Iофтхьабзэу рес-публикэм щызэхашэхэрэм игуа-пэу зэрахэлажьэрэр ащ къы-

тилуагъ. Лъэпкъ культурэр къэ-нэным, ныбжьыкIэхэм ар ашIэ-ным пае мыщ фэдэ зэлукIэхэм мэхъанэшхо зэралэр къыхигъэ-щыгъ.

— Адыгэ Республикэм зэфэ-шхьафэу лъэпкъ пчъагъэ щэ-псэу, ахэр зэрэшIэнхэм, зы-кIыныгъэ, зэгурьлоныгъэ азы-фагу илпыным мыщ фэдэ зэ-хахъэхэр фэлорышIэх. Адыгэ нэшанэ зыхэлъ Iофтхьабзэм нэмыкI цIыф лъэпкъхэр къы-зэрэклоплагъэхэр тигуапэ хъу-гъэ. Ахэм альэгъурэр ашлогъэшIэгъон, нэгущоу, — къы-луагъ ХьамырзэкIо Нуриет.

хьэрэ ныбжьыкIэхэр шэн-хэ-бзэ дахэу тилэхэм нахь ащы-гъуазэ хъуштых. КIэлэцIыкIу ыгъыпIэми, гурыт еджапIэми адыгэхэм хабзэу ижыкIэ ахэ-лыгъэхэр къащафалуатэх. ЯшIэ-ныгъэхэм ахэзгъахъо сшIоигъоу сисабыйхэр мы Iофтхьабзэм къэсцагъэх. Непэ ахэм альэ-гъугъэр ащымыгъупшэнэуи сэгъу-гъэ.

МыекIопэ къэралыгъо тех-нологическэ университетым IэкIыб къэралхэм къарыкIыгъэ студентхэм урысыбээр зыщызэ-рагъэшIэрэ Ифакультет идека-нэу Пашло Фатимэ истудентхэр игъусэу фестивалым къэкIуа-гъэх. Иорданием, Африкэм, Палестинэм ыкIи нэмыкI къэра-лыгъо зэфэшхьафхэм къары-кIыгъэ ныбжьыкIэхэм альэгъу-рэр лъэшэу ашлогъэшIэгъоныгъ, шхын зэфэшхьафхэм ялэшлу-гъэ зэхашагъ. Нэужым лъэпкъ Iэмэ-псымэхэм акIэрыхьагъэх, пхъэкIычыр ашлогъэшIэгъонэу къаплыхьагъ, адыгэ быра-кыр алыгъэу сурэтхэр зыты-рахыгъэх.

Адыгеим зеклоным зыкIыщегъэлэтыгъэныр непэрэ мафэм ипшъэрыл шхъалэхэм ащыщ. АР-м и Лышхъэу ТхьакIушынэ Аслъан, АР-м и Правительст-вэ ащ аналэ лъэшэу тет.

— Адыгеим зеклонымкIэ ама-лэу илэхэр нэмыкI шьолпырхэм нахь ащызэлъашIэныр, ахэм къарыкIэу тичыпIэ дахэхэм за-щызыгъэпсэфынэу къаключэрэм япчъагъэ нахьыбэ шыгъэныр, тичыгу ибаиныгъэ, ихьалэмэ-тыгъэ нэлуасэ афэшIыгъэнхэр, лъэпкъ нэшанэ зилэ фести-валхэр республикэм щызэхэт-щэнхэр пшъэрыл шхъалэу зыфэдгъэуцужыхэрэм ащыщ. Тишьолпыр зыщызыгъэпсэфы-нэу къэкIорэ цIыфхэр тикульту-рэ нахь нэлуасэ фэтIыхэмэ, якъакIо нахьыбэ хъунэу тэгугъэ, — къылуагъ АР-м зе-кIоньмрэ зыгъэпсэфыпIэхэм-рэкIэ и Комитет ипашэу Къэ-лэшъэо Инвер.

Республикэм щыпсэурэ лъэпкъ зэфэшхьафхэм якъа-шхохэмкIэ Iофтхьабзэр лъагъэ-кIотагъ. Адыгеим апэрэу шы-рагъэкIокIыгъэ фестивалыр къе-клопIэгъэ пстэуми агу рыхыгъ. ЫпэкIи лъэныкIо зэфэшхьаф-хэм афэгъэхыгъэ этнофести-валхэр республикэм щашын гухэлъ яI.

ПИАТЫКЪО Анет,
ГЪОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнай.

Артистэу, драматургэу Хьаклэко Аслъанбэч кызыхъугъэр
мэзаем ильэси 100 хъугъэ

Лъэужышл къэзыгъэнэгъэ цыф

рону Сталинграда», «За победу над Германией» зыфилохэрэр кызырэфэгъэшшоагъэхэр. Инасып кыхыи, заом псаоу кыхэкыжыгъ, ильэс 93-м итэу 2008-рэ ильэсым идунай ыхъожьыгъ.

Театрэр зызэхашъжым

1942-рэ ильэсым заом ыпкь кыкыкыкэ зилофшлэн зэпыугъэ театрэр кызызлауамыхыжъэу ильэс 15 тешлагъ. 1958-рэ ильэсым театрэр зэхашъжэ зэхум апэ къеклолэжыгъэмэ Хьаклэко Аслъанбэч ащыщыгъ. Заом псаоу кыхэкыжыгъэхэу Шэуджэн Мэдждэ, Мышъэ Джанхъот, Талъэкьо Сулеймэн, Мамый Абубэчир, студием кышшидеджагъэхэу Лпыбзыу Софэ, Пармакова Айшэт, театральнэ техникумыр Краснодар кышшызыухыгъэхэу, 1937-рэ ильэсым театрэр зызэхашъжэ иофшлэнэр зыублэгъэгъэхэ артисткэхэу Цэй Унае, Емтыль Нэфсэт зэгъу-сэхэу титеатрэ зыкылыжыкыным, ылапсэ гъэпытэгъэным ялэлэсэныгъэ рахыылагъ.

Зэраублэжыгъэр туркмен драматургэу Г. Мухтаровым ипъесэу «Унагъом ишъхъакы» зыфилоу апэрэ адыгэ профессиональнэ режиссерэу Ахэдждэго Мэдждэ ыгъэуцугъэр ары. Спектаклым А. Хьаклаком зироль кышшыгъэр заом хэлэжыагъэу, джы колхоз иофым зыкылачлэ езытырэ Байрам ары. Образ гъэшлэгъонэу пьесэм хэлъ зэутэкыныгъэр кызыпкырыкырэу куоу кытын зэрилэкыгъэр Аслъанбэч иофшлэнкэ егъэжэплэшлэу хъугъагъэ.

Ащ ролыбэ кыкылэпкылауагъ. Ахэр Мамый Ерэджыбэ ипъесэхэу «Псэлъыхъом» ыкыи «Мэзым кыхэкыгъэ бзылфыгъэм» ахэтхэу Шыхъамрэ Джексонрэ, Шыхъапкэко Хысэ ипъесэхэу «Даут» ыкыи «Чыгум иорэд» зыфилохэрэмкэ Даутрэ Къадыррэ, Мурэтэ Чэпае идрамэу «Батырым» хэт Хьамэтыр, грузин лпыжъэу Агабо иролэу «Кур къэмыушъорэкызы» (О. Иоселиани) кышшыгъэр, драматургие классикэм зыфэбгъазэмэ Ф. Шиллер идрамэу «Хылагъэмрэ шлупъэгъуныгъэмрэ» Миллер иобразэу кышштыгъэр, нэмыкхэри. Ахэр зэккэ сценическэ иофшлэгъэ дэгъух.

Заурхъанрэ Зауркъанрэ

Хьаклэко Аслъанбэч итворчествэ лахытлоу зэхэлъ — артистыгъ, драматургыгъ. Ыгу етыгъэу рольхэр кызырешыштыгъэм даклоу, пьеситлэу ытхыгъ. Зэлытыгъэр пчъагъэр арэп — имэхъан, шлуагъэу хэлпыр, театрэм кызырешыш-

пагъэр, агу кызырешыштыгъэр ары. Пьесэ тхыным кызыгъэгушлугъэхэр Ахэдждэго Мэдждэ Шэуджэн Мэдждэ.

Аслъанбэч литературэм зэрэпыщагъэм ыпкь кыкылау пьесэ тхыным фехъэгъагъ. Хэгъэгу зэошхом ильэхъан урыс кылау — шъэожъыерэ пшъэшъэжыерэ адыгэ унагъом зэрэаплужыгъэхэр пьесэм сюжетэу фишлыгъ.

Пьесэу «Заурхъанрэ Зауркъанрэ» ылуи цлэ зыфишлыгъэр театрэм кыхыи ригъэджагъэх, агу ежъ зэрэшомышлэу иофыр кычлэкыгъ — кышлы-

кыжыкы, хэгъэхъон-хэгъэкынкхэр фишлын, образхэр психологическэу нахъ гъэлэшыгъэнхэ фаеу кыфалэгъугъ. Зэрауагъэуи ышлыгъ, зэдэгъушлэгъухэри нахъ ыгъэчаныгъэх, нымрэ тымрэ афэгъэхыгъэ оредыри ытхи хигъэхъагъ.

Пьесэр аштагъ ыкыи Ахэдждэго Мэдждэ ыгъэуцугъ. Рольхэр къашлыгъэх Цэй Унае, Шэуджэн Мэдждэ, Пармакова Айшэт, Лпыбзыу Софэ, Мышъэ Джанхъот, нэмыкхэми. Ежъ Аслъанбэчи гуетыныгъэхо фырилэу Асфар ироль кышлыгъ. Калэмрэ пшъашъэмрэ ярольмэ афэгъэзагъэх Нэгъуцу Мэдинэрэ Къыздырмыш Тэмэрэрэ.

Режиссерми артистхэми альэккэ къамыгъанэу спектаклыр гунэсэу агъэпсыгъ. Пчъагъэрэ кызышамыгъэлэпгъогъэ кыуаджэ хэкум итыгъэп, Мыекъуапэ кышшашы зыхъуклэ мэфэккэ мафэ фэдэу цыфхэр театрэм къекылауалэщтыгъэх, ягуапэу еплыштыгъэх, тегушылэщтыгъэх. Гур кышлэу, нэфынер кыхыхэу спектаклыр зэгъафэгъэу шытыгъ, художественнэ клочлэ икыу хэлпыгъ.

Пьесэр урысыбзэккэ зэрдзэккэ тыхэкыи, Краснодар крайми бзитлүмки зэхэтэу гъогъу 340-рэ къагъэлэпгъуагъ. Ащ кыеушыхъаты еплырэмэ спектаклыр ащылэгъэ шыпкыу зэрэщытыгъэр.

Зэрагъэуцугъэ закъом лаеп, сценическэ шыпкыагъэр спек-

таклым лъапсэу зэрэфашыгъэм артист пэпчэ ежъ ышъхъэккэ кыпкырыкырэ гуфэбэныгъэ образхэм зэрахалъхъэщтыгъэм апае нахъ. Езэщыгъэхэп, теурыкылауагъэ кызыхагъэфагъэп, спектаклыр зэагъэкыуагъэп. Зэщыкыштыгъэр ащ фэдизым кырашэкыштыгъэ декорациер арыти, икырыкылау клашыкыжыштыгъ.

Ятлонэрэ пьесэр

Ар «Сабыим ихъатыр», нэмыкыцлэу илагъэр «Ферэгъэгуа ферэмыгъэгъуа?» Сюже-

тыгъэх. «Сабыим ихъатыр» сезон зытлүщэ репертуарым хэтыгъ. Нэужым, ильэситф тешлагъэу, Шэуджэн Мэдждэ ятлонэрэу ар ыгъэуцужыи, бэккаерэ къагъэлэпгъуагъ.

Итарихъ хэуцуагъ

Хьаклэко Аслъанбэч Лъэпкэ театрэр зылъэ тезгъэуцужыи, кызылэтыжыгъэхэм зыккэ ащыщэу ежъ ильэуж театрэм ихъышъэ кыхыгъэнагъ. Иныб-джэгъухэм афэхъалэлэу, зафэу, театрэм фэгумэкыштыгъэ цыфэу гум кыинэжыгъ. Шъхъэккэфэныгъэхшоу ащ фашыштыгъэр, зэрагъэлэплэщтыгъэр кыкылэпкылауагъэ плэужхэмкэ щысэтэхылапгъ.

Пенсионеры цыфэу ыныбжыккэ хэккылауагъэу шытыгъэми, театрэм еклүрэ гъогур ыбгынагъэп, спектаклыкхэм яплыштыгъ, творческэ зэхэхъэхэм ахэлажъэщтыгъ. Театрэм кызыкылоклэ агъэшлагъоу иджыбэ конфет хушъэ имылыу, ар бзылфыгъэмэ алуимыгъафэу кыхэкыштыгъэп. Артист нахъыккэхэр ыдэжъ ригъэблэгъэнхэр, гушылэгъу ышлынхэр, ыхъаклэнхэр ишэныгъ.

Ныбжыккэ тхылы-еджаплэу Мыекъуапэ дэтым рагъэблагъэу, ккэ-лэеджаккхэм хъугъэ-шлагъэхэр къафилуатэу кыхэкыштыгъ. «Сэ мыр сшлагъэ, мыр згъэхъагъэ» ылоу зыми зэхихыгъэп. Къафилуатэщтыгъэр игъусэ дзэккылхэм ялыблэнагъ, псэемыблэжъхэу пным зэрэаощыгъэхэр ары. Бэ зылыгъэгъуагъэу, бэ зыпэккыгъэ танкист пхъашэщтыгъэм емызэщэу едэлуштыгъэх, кы-

фэразэщтыгъэх.

Хьаклэко Аслъанбэч фэлъэкыфэ театрэм фэлэжыагъ, игъэхъагъэхэми осэшлэ афашыгъ. Медальхэу «Адыгеим и Шытхъуэхэ», «иофшлэным иветеран», СССР-м культурамккэ и Министерствэу итамыгъэу «За отличную работу» зыфилохэрэр кыфагъэшшоагъэх, щытхъу тхылыу илагъэр бэ. Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэмрэ Адыгэ Республикэмрэ язаслуженнэ артист щытхъуцлэхэр кыфаусыгъагъэх.

Усэ тхынми ар фэшагъэщтыгъ. Псаоу цылзэ иусэхэр зыдэт тхылыу «Непэрэ адыг» зыцлэр кыдыгъэкыгъ. Ыкыоу Алыи ежъ фэдэу искусствэм илагъэо рэккэ. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние изстрадэ купэу «Ошутенэм» ипаш, оредус, оредылу, Адыгэ Республикэм искусствэхэмккэ изаслуженнэ иофшлэшху.

Хьаклэко Аслъанбэч Шумафэ ыкыом титеатральнэ искусствэ филэжыгъэр, драматургием илахэу хышыхъагъэр, иоккэ-шылккэхэр, ицыф гъэпсыккэ, исэмэркыу гушылэ шэрыохэр шлуккэ тыгу кыкыжыкы.

ШЪХЪАПЛЪЭКЪО Къэсэй.
Адыгэ Республикэм искусствэхэмккэ изаслуженнэ иофшлэшху.

Сурэтхэм арытхэр: **Хьаклэко Аслъанбэч; Цэй Унаерэ Хьаклэко Аслъанбэчрэ спектаклэу «Фэмыем» хэлажъэх.**

СПОРТЫМРЭ ЩЫПЭНЫГЪЭМРЭ

Сомэ миллиони 7-м нахьыб Адыгеим кыратыштыр

Урысые Федерацием и Правительствэ и Тхьаматэу Дмитрий Медведевым иунашъоклэ сомэ миллион 613,8-рэ хэгъэгум ишъо-лыр 80-мэ афатлупшышт. Урысыем ихэшыпыкыгъэ спорт командэхэм яухъазырыныгъэ хэгъэхоным ахьщэр хэушъафыкыгъэу пэлуагъэхашт.

— Хэгъэгум ибюджет ахьщэу спорт командэхэм кыратыштым Адыгеир ахэфэшт, — кытылуагъ тиреспубликэ физкультурэмклэ ыкли спортымклэ и Комитет итхьаматэу Хьасанэкьо Муратэ. — Сомэ миллиони 7,9-рэ кытфатлупшышт. Урысыем ишъо-лыр хэм ар ябгъапшэмэ, тэщ нахьыбэ зэрэтыгъэхэр Пермскэ краир, Ленинград ыкли Тюмень хэкухэр, Ямало-Ненецкэ автоном шъо-лырыр арых.

— Тигъэзетеджэхэм зэрагъашлэ ашлонгъу ахьщэр зылуагъэшт командэхэр.

— Спортсменхэм гъэхъагъэу ашырэм ар елытыгъ. Кушъхъэфэчъэ спортыр, атлетикэ онтэгур, дзюдор, атлетикэ псынклэр, спорт щэрыоныр, дзюдомклэ банэхэу дэу зэхэ-зыхыхэрэр, шы спортыр, гандболыр, нэмыклэ хэри ащ хэфэштых.

— Футболыр кыпэлуагъэн.

— Футболыр хэфэштэп. Урысыем кызырэ-щальытэрэмклэ, спортсмен мин 874-м ехъумэ ахьщэ лэпылэгъу аратышт.

— Физкультурэмрэ спортымрэ хэ-хьоныгъэхэр ашлынхэм фэгъэхьы-гъэу Урысыем икыралыгъо про-граммэу щыт тызытегушылэрэ Ио-фыгъор. Адыгеим ащ чыплэу щы-

рилэр нахь игъэклотыгъэу кыпэлуагъэ тшлонгъу.

Зэхъоклыныгъэхэр

— Аужырэ ильэсхэм тиреспубликэ спорт псэуальэу шашлыгъэр маклэп. Кушъхъэфэчъэ спортым пае трек Мыекъуапэ кыщызылуа-хыгъ. Хэгъэгум, дунэе зэнэкъокъухэр ащ щызэхашэщтых. Псы спортым пыщагъэхэм унэхшо ялэ хъугъэ. Футбол цыклум пае ешлэпн 100 фэдиз агъэпсыгъ. Стадионэу «Юностыр» тикъалэ кыщызылуахыгъ. Рес-публикэ стадионым Урысыем ихэшыпыкы-гъэ командэхэм зыщагъэсэшт, зэнэкъокъухэри щызэхашэщтых.

— Адыгеим истадион шъхьалэ игъэпсын зауштыр кыпэлоным уфэхъазыра?

— 2016-рэ ильэсым псэолъэшхэм аухын альэклыштэу тагъэгугъэ.

— Гавердовскэм шашлырэм сыда кыпэлолэщтыр?

— Физкультурэм, псауныгъэм игъэпытэн афэгъэхьыгъэ спорт Унэхшоу Мыекъуапэ хэхьэрэ псэулэу Гавердовскэм шашлырэр 2015-рэ ильэсым кызылуахын альэклышт.

— Тиспорт псэуальэхэм шлэхэу кы-хъоштыр ащлэ кытфелоба.

— Едгъэжыагъэхэр тыуштых. Ащ даклоу, спорт щэрыонымклэ еджаплэ Мыекъуапэ щагъэпсышт. Псэолъэшхэм ялофшлэн бэ те-мышлэу аублэшт. Спорт щэрыонымклэ Олим-пиадэ джэгунхэм, дунаим, Европэм ячемпи-онхэр тилэх. Спортсменхэм зызыщагъэсэшт еджаплэр Мыекъуапэ идэхъаплэ (Кыблэ лъэныкъом) щагъэпсышт.

— Кобл Якъубэ ыцлэ зыфаусыгъэ спорт Унэхшоу Адыгэ кыралыгъо университетым ишагу шашлырэм тиреспубликэ кыгъэдэхэшт.

— Зэхъоклыныгъэшлэхэр тилэх. Адыгеир дунаим нахьышлоу шашлэнымклэ спортым мэхъанэу илэм зыкълэты. Ащклэ лъэшэу тафэраз ти Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан, Правительствэм. Тикъалэхэм, къуаджэхэм физкультурэмрэ спортымрэ зашаушомбгъу. Цыфхэм япсауныгъэ игъэпытэнклэ респу-бликэм Иофыгуагъэ щагъэцаклэ.

— ГТО-м ишапхъэхэр игъэкъугъэн-хэмклэ Адыгеим зылуагъэхэр 2014-рэ ильэсым шыкылуагъэх.

— Иофшлэным, хэгъэгум икъэхъумэн ГТО-р афэгъэхьыгъ. Егъэжыплэшлоу тшыгъэ-хэр лъыдгъэклотэщтых. Урысыем спортымклэ иминистрэу Виталий Мутко, Адыгеим и Лы-шъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан лъэшэу тафэ-раз. Федеральнэ ыкли шъолыр къулыкъу-хэр дэгъоу зэрэздэлажэхэрэм ишлуагъэклэ тилофхэр нахь дэгъоу лъэкылатэх.

— Шъуигухэлъхэр кыжъудэхъун-хэу шъуфэтэлэ.

— Тхъауегъэпсэу.

Сурэтым итыр: Хьасанэкьо Мурат.

Зэхъышъагъэр ыкли кыдэзы-гъэклырэр:

Адыгэ Республи-кэм лъэпкъ Иофхэмклэ, Ізкыб кыралхэм ащы-псэурэ тильэп-кыгъэхэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли кыбар жъугъэм иамал-хэмклэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редакциер зыдэшылэр:

385000, кб. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-пшъэдэклыжэ зы-хырэ секретары: 52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын Иофхэмклэ, телерадиокъэтын-хэмклэ ыкли зэлы-Ізсыклэ амалхэмклэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэлары-шлэп, зраушыхъа-тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кб. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкІэмклі пчъагъэр 4015

Индексхэр 52161 52162 Зак. 395

Хэутыным узчыкІэтхэнэу щыт уахьтэр Сыхъатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахьтэр Сыхъатыр 18.00

Редактор шъхьалэр Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр

МэшлІэкьо Саид

ПшъэдэкІыжэ зыхырэ секретарыр

Гъогъо Зар

НАРДХЭР

«Араратыр» атеклуагъ

Хэгъэгум иухъумако и Мафэ фэгъэхьыгъэу нардхэм-клэ зэнэкъокъу Мыекъуапэ шыкылуагъ. Къалэм физ-культурэмклэ ыкли спортымклэ икомитет зэхышъэгъэ зылуагъум команди 7 хэлэжыагъ.

Командэ пэпчъ нэбгыри 3 хэ-тыгъ. Ящэнэрэ чыплэм икыдэ-хын фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъум «Пщыщэр» 5:4-у «Стадионим» шытеклуагъ. «Пщыщэм» щешлагъ-хэр: Хьот Юныс, Тлэшъу Мэдин, Гыш Нухь.

Апэрэ чыплэр зыхыштыр язэ-рэмыгъашлэу «Араратыр» «Уро-жайм» луагъ. Александр Ма-тусьян, Индрис Касымовыр, Ан-дрон Тахмазыян «Урожайм» ще-шлагъэх. «Арарат» иухъазырыны-гъэклэ нахь къахэшыгъ. Урсэкьо Байзэт, Рубен Нарудьян, Азиз Оганесян апэрэ чыплэм фэгъ-хыгъэ зэнэкъокъум 5:4-у текло-ныгъэр кыщыдахыгъ.

Командэхэу «Кошъаблэм»,

«Мыекъуапэм», «Стадионим» ха-гъэунэфыкырэ чыплэхэр кыда-мыхыгъэхэми, гъэшлэгъонэу ешлэ-гъэх. Мыекъуапэ иадминистрация физкультурэмклэ ыкли спортымклэ икомитет итхьаматэу Дмитрий Щербаневыр, Европэм самбэмклэ ичемпионэу, Адыгеим и спортсмен цэрылоу Гостэкьо Хьумэр, Адыгэ Республикэм футболымклэ иклэ-лэцлыкы-ныбжыкы спорт еджаплэ ипащэ игуадзэу Пэнэшъу Мах-муд, Урысыемрэ Адыгеимрэ яза-служеннэ тренерэу Хьот Юныс, нэмыкыхэри зэнэкъокъум хэлэ-жыагъэх. Командэхэм язэлуагъ-гъу апэрэу зэхашэгъагъ. Мые-къуапэ физкультурэмклэ ыкли спортымклэ икомитет ишлуаф-тынхэр хагъэунэфыкырэ чыплэ-хэр кыдэзыхыгъэхэм афагъэ-шъошагъэх.

КЫМЭФЭ ФУТБОЛЫР

Шлуагъэ кыэзытырэ ешлэгъухэр

Курганинскэ футболымклэ икымэфэ зэлуахыгъэ зэ-нэкъокъу Улапэ икомандэ хэлэжыагъ. Апэрэ чыплэм икыдэхын ешлэкхэр яшгыпкъэу фэбэнагъэх.

Мыекъопэ «Зэкъошныгъэм» ифутболистхэу Датхъужэ Адам, Такъый Руслъан, Денис Пав-

ловыр, Мыкьо Мурат, Мыкьо Абрек Улапэ икомандэ хэтхэу яухъазырыныгъэ къагъэлъэгъуагъ.

Футболистхэм ялэпэлэсэныгъэ ха-гъэхьонымклэ ащ фэдэ зэлу-клэгъухэр ящыклагъэх. Къоджэ спортым зыкыгъэлэтыгъэным фэшл чыплэм щыщ клалэхэмрэ опыт хэхыгъэ зилэ футболист-хэмрэ зэгъусэхэу зэрэшлэхэрэм

шлуагъэ кыеты. Физкультурэм пы-щагъэмэ япчъагъэ хэгъэхьогъэ-нымклэ, спортым иплуныгъэ мэхъанэ зыкыгъэлэтыгъэнымклэ къалэмрэ къуаджэмрэ язэпхы-ныгъэхэр зэрэпытэхэрэм те-гъэгъушлэ. Краснодар краимрэ Адыгеимрэ язэфыштыкыкхэр нахьышлэу зэрэхъухэрэр спортым кыщаушэты.

Нэклубгор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбий.